

Hvordan gjøre samfunnsøkonomiske vurderinger?

Effektivitet: Hvilken allokering av ressursene gir størst mulig velferd?

Fordeling: Hva er rettferdig fordeling?

Er det en avveining mellom effektivitet og rettferdighet?

Les Mankiw & Taylor, Kap.7-9 M

Hva er en effektiv allokering av ressursene?

Ingen kan få det bedre uten at minst en får det verre = "Pareto-optimal" allokering (se DL's forelesning 1)

Størst mulig **samfunnsøkonomisk overskudd**

= Aggregate surplus

= total benefit from consumption – total avoidable cost of production

Samfunnsøkonomisk overskudd (SO)

Konsumentoverskudd (KO)

Produsentoverskudd (PO)

Uten inngrep og eksterne virkninger:

$SO = KO + PO$

Betingelser for en Pareto-optimal allokering (Max aggregate surplus)

1. Marginalkostnaden ved å produsere en vare (tjeneste) må være den samme for alle produsentene.

Den mengden som skal produseres bør produseres med minst mulig bruk av ressurser. Forklar hvorfor dette er oppfylt når MK er den samme for alle produsentene (hint: forklar hvorfor vi kan produsere mengden til lavere kostnader hvis bedriftene har ulike MK)

2. Marginal betalingsvillighet for en vare – målt i enheter av den andre varen – må være den samme for alle konsumentene

= Alle muligheter for gjensidig fordelaktig bytte må være utnyttet.

Eksempel: To stammer, A og B. A har mye nøtter og få spyd – omvendt for B. La MBV_{NS} være marginal betalingsvillighet for 1 kg nøtter, målt i antall spyd

Anta at MBV_{NS} er lik 1 for A og 4 for B. Da tjener begge på at A bytter bort nøtter mot spyd.

3. Marginal betalingsvillighet for en vare må være lik marginalkostnaden ved å produsere varen

Hvis $MBV > MK$ er noen villige til å betale mer for en enhet mer av varen enn hva det koster å produsere en enhet mer – og da kan alle tjene på at produksjonen økes.

4. Marginalavkastningen på innsatsfaktoren må være lik i alle anvendelser *

*Strengt tatt er denne dekket av 2, siden "konsument" også kan være en produsent som etterspør en innsatsfaktor

Vise hvordan et marked med fullkommen konkurranse leder til at 1-4 blir oppfylt, dvs. markedet gir en effektiv allokering

Betingelse 1:

Siden alle produsentene står overfor samme produktpris p vil hver av dem tilpasse seg slik at $p=MK$, og dermed blir MK den samme for alle produsentene. Tegn figur!

Betingelse 2:

Hver konsument vil velge en kombinasjon vare 1 og 2 som er slik at $MBV_{12} = p_1 / p_2$, dvs MBV for vare 1 (målt i enheter av vare 2) er lik pris på vare 1 (målt i enheter av vare 2). Siden alle konsumentene står overfor samme prisforhold, p_1 / p_2 , vil MBV_{12} være den samme for alle konsumentene.

Betingelse 3:

Forenkling:

La oss nå kalle MBV_{12} for marginal betalingsvillighet for vare 1 – dvs. vi lar det være underforstått at det er "målt i enheter av vare 2". La p være pris på vare 1 – det er underforstått at den måles i enheter av vare 2.

I markedslukevekten:

Produsentene tilpasser seg slik at $MK=p$. Konsumentene tilpasser seg slik at $MBV=p$. Dette innebærer at $MBV=MK$

Betingelse 4:

MP_L = marginal productivity of labour.

La w være lønn.

Hver bedrift vil innrette seg slik at $MP_L=w$

Dermed vil MP_L være den samme for alle bedriftene. Tegn figur!

Resultatene bygger på at alle aktørene står overfor de samme prisene.

Forklar hvorfor vi får brudd på betingelse 4 dersom en gruppe produsenter får subsidiert arbeidskraft.

Eksempler på politikk som kan gi brudd på betingelsene 1-4:

Brudd på 1:

Importrestriksjoner, toll: Varene produseres til høyere marginalkostnader innenlands enn på verdensmarkedet

Brudd på 2:

Regulerte priser, for eksempel på bolig. Konsumenter som får kjøpt billig bolig kan ha lavere betalingsvillighet enn de som ikke får kjøpt.

Brudd på 3:

Subsidiert kraft ved å bygge ut for mye, jfr artikkel av Strøm&Vislie. Unnløse å korrigere for miljøskade ved for eksempel avgift.

Brudd på 4:

Subsidiering av innsatsfaktor til noen produsenter (kraftkrevende industri). Mangelfulle eller dårlig fungerende finansmarkeder (mange U-land)

Pareto-optimalitet sier ingenting om fordelingen. En svært urettferdig fordeling kan godt være Pareto-optimal.

Handel/bytte/markeder kan godt gi et svært urettferdig resultat, men er ikke årsaken til urettferdigheten. Problemet er ulike ressurser ("endowments"), ikke at man bytter for å komme bedre ut.

Om handel og rettferdighet:

IN PRAISE OF CHEAP LABOR, av Paul Krugman (nobelprisvinner)

<http://www.pkarchive.org/>

Konsumentoverskudd:

Læreboka: Hver konsument etterspør én enhet . Rangerer etterspørerne etter betalingsvillighet → etterspørselskurve

- Høyden på E-kurven for et kvantum X^* viser Marginal Betalingsvillighet (MBV) for dette kvantumet
- Arealet under kurven fra 0 til X^* = Total betalingsvillighet for X^*
- Anta nå at det selges X^* enheter til pris P^* : Konsumentoverskuddet (KO) er da arealet mellom E-kurven og P^* -linja fra 0 til X^* .

Produsentoverskudd

Hver tilbyder tilbyr én enhet .

Læreboka: Rangerer tilbyderne etter marginale kostnader

(= reservasjonspris), dvs hva det koster å tilby én enhet mer

Høyden på T-kurven for et kvantum X^* er MK ved kvantum X^*

- Arealet under T-kurven fra 0 til X^* er samlede kostnader ved å produsere X^*
- Anta at det selges X^* enheter til P^* : Produsentoverskuddet (PO) er da arealet mellom P^* -linja og T-kurven fra 0 til X^*

Viktig: Høyden på E-kurven for kvantum X^* måler MBV for X^* . En alternativ måte å forklare dette på som er mer i tråd med det vi har lært om konsumentens valg:

Tegner etterspørselskurvene for to konsumenter – egentlig mange fler.

- Høyden på hver kurve viser konsumentens MBV for varen (målt i enheter av andre varer). Summerer konsumentenes etterspørselskurver og får markedets E-kurve
- FK-marked: alle konsumenter står overfor samme priser.
- Til en gitt pris P^* : $MBV^1 = MBV^2 = P^*$
- Dvs høyden på markedets etterspørselskurve viser MBV i markedet for varen – og den er lik for alle etterspørerne siden alle står overfor samme pris på varen

Viktig: Høyden på T-kurven for X^* måler MK ved X^* . En alternativ måte å forklare dette på som er mer i tråd med det vi har lært om produsentens valg:

Tegner tilbudskurvene for to produsenter – egentlig mange fler.

- **Høyden på hver kurve viser produsentens MK for varen (siden produsenten velger X slik at $p=MK$). Summerer alle produsentenes tilbudskurver og får markedets T-kurve**
- **FK-marked: alle produsenter står overfor samme priser.**
- **Til en gitt pris P^* : $MK^1 = MK^2 = P^*$**
- **Dvs høyden på markedets tilbudskurve viser MK i markedet for varen – og den er lik for alle tilbyderne siden alle står overfor samme pris på varen**

Samfunnsøkonomisk overskudd (SO)

Metode I:

Uten tredjepartsinteresser, dvs. uten skatter, subsidier eller eksterne virkninger: $SO = PO + KO$

Metode II:

$SO =$ Samlet betalingsvillighet minus marginale kostnader